

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 186. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849788785440/facsimile.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

Alt klædte ham, hvad han end foretog sig, og han tillod sig ofte gestus af så burlesk natur, at ingen uden han ustraffet ville have kunnet vove det. Hans ydre var smukt og imponerende, og i det virkelige liv så han mere ud som en minister fra et gammelt hof end som en skuespiller. Dette vidste han og havde derfor den svaghed at være yderst fornem i sit væsen mod alle, især mod de yngre talenter ved teatret, der næppe vovede at nærme sig ham, endsiige tale med ham. Denne svaghed hos ham grænsede ofte til latterlighed, ja desværre til råhed og uforskammethed. Til trods for disse egenskaber havde han kastet sin særdeles kærlighed på mig, så jeg til min forundring for alle, gamle og unge, havde, som man siger, aldeles frisprog med den gamle herre. Han legede ofte med mig som med et barn, og han kaldte sig selv, og alle andre med ham: min gamle mand, en spøg, der var opkommet ved, at han i »Ringens nr. 2« absolut ville have, at jeg skulle spille hans kone. Når vi spillede sammen, var han fuld af alle slags løjer og var utrættelig i at karesere mig. Den gamle mands lystighed moredede mig og alle. Ideligt foreslog han mig, at vi skulle drikke dus, og når han var ret overgiven, sagde han altid du til mig. I hvert stykke, hvori han spillede, ville han også have, at jeg skulle spille, enten der var en rolle for mig eller ikke. Jeg havde det held i ikke få år at beholde denne medspiller ved min side. Desværre fik han i sin sidste tid en indvendig svaghed, der i løbet af et par år berøvede ham hans legemlige kraft, uden at den var istand til at få bugt med hans guddommelige lune. Jeg erindrer endnu, hvor svag han var de sidste gange, vi spillede sammen i »Den første kærlighed«. Når jeg som hans datter heri stod på scenen og kælede for ham, da løb tårerne ned ad hans kinder, så nervøs var den kraftige mand blevet; og medens publikum skøggerlo af ham, stod han der grædende som et barn. Ved hans død blev givet en sørgesfest på teatret, hvortil Heiberg havde skrevet digtet »Muserne«. Jeg [var Polyhymnia ved denne fest og] græd mine bitre tårer ved at have mistet ham, som ved sit udtømmelige lune så ofte havde båret mig under vorr samspil. Hans rolle i »Den første kærlighed« gik nu over i andre hænder, men kæden var brudt, fortryllesen var borte.

Det liv, som Heibergs stykker og nu de Scribeske lystspil tilligemed digteren Hertz's arbejder bragte i teatret, var så heldigt som

muligt for min udvikling som skuespillerinde. Thi kun nye digterfrembringelser kan give et teater nyt liv. At komme just i en sådan periode hører til en skuespillers største held, og dette held havde jeg, uden at jeg dengang rigtig forstod min lykke eller vidste, hvor stor den var. Jeg gik endnu så småt omkring i råget, og alt det bifald, den hyldning og beundring, man viste mig, var mig endnu ikke ret bevidst, til trods for hvad alle gjorde for at vække min bevidsthed i denne retning. [Alle, som kendte mig, sagde: »Det er en rar, sød lille pige«, og det var vel netop dette ubevidste, der gjorde mig rar og sød, thi jeg forundrede mig ofte selv over, hvoraf det kunne komme, at alle fandt mig så rar.] Min skuespillerrefleksion var endnu ikke vakt af den søvn, som sjælen hvilede i. Som en fugl bruger sine vinger uden at tænke over, hvormed den flyver, således brugte jeg instinktmæssigt, hvad naturen havde lagt i mig, og just herved fløj jeg sikkert. Er først den kunstneriske refleksion vakt, kommer det øjeblik, hvor man begynder at spørge sig selv, om grunden hvorfor og måden hvorpå man flyver, da er vor flugt ikke nær så sikker. Men dette farlige øjeblik må og skal komme, og da gælder det, om man skal gå frem eller tilbage.

I denne sommer kom også Scribes »Kvækeren og danserinden« frem. Dette stykke gjorde ligeledes en stor opsigt og lykke. Danserindens rolle skal bringe folk både til at le og græde; det sidste troede mange, jeg ville strande på; men udfalder viste, at de havde taget fejl. I fortællingen, hvor danserinden meddeler kvækeren sit livs historie, tjente min egen barndom mig som baggrund, og dette bidrog måske væsentligt til at give min følelse et udtryk af sandhed, som greb og rørte publikum ligesom mig selv, uden at nogen kendte eller vidste, hvad der satte mit indre i bevægelse. Den hurtighed, hvormed man i de franske konversationsstykker må lade smilet spille i tårerne og tårerne atter i smilet, i den består egentlig evnen til at udføre denne art af komedier, ifald spillet ikke skal blive tørt. Har man blot smilet, da bliver fremstillingen flad, har man blot tårerne, da bliver den tung og monoton. Det er foreningen af begge, der frembringer et levende billede. Jeg mener, at jeg var i besiddelse af begge disse egenskaber; og enten man vil tillægge denne nye genre ros eller dadel, så var det mig, der gjorde, at den fandt indgang hos det danske pub-